

У 19 % старшокласників було виявлено середній рівень домагань, що відповідає нормі. І лише у 6 % діагностовано якість має низький рівень прояву.

Висновки. Отже, емпіричне дослідження показало, що більшості респондентів притаманний високий або середній рівень самооцінки, що вказує на те, що для них характерний позитивний зв'язок між Я ідеальним і Я реальним. Проте, значній частині досліджуваних властивий нереалістичний високий рівень домагань, що негативно впливає на адекватність самооцінки.

Таким чином, у ранньому юнацькому віці самооцінка відіграє важливу роль у становленні особливості. Тому необхідно здійснювати корекційну роботу для її гармонізації у старшокласників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бернс Р. Развитие Я - концепции и воспитание : пер. с англ. Москва, 1986. 421с.
2. Гуменюк О. Психологія Я - концепції. Тернопіль, 2002. 186 с.
3. Зозуляк-Случик Р. Психологічні особливості формування самооцінки підлітків. *Обрії*. 2015. № 1. С. 23–26.
4. Психология подростка: Полное руководство / ред. А.А. Реана. Москва, 2003. 432с.
5. Сидоров К.Р. Самооценка в психологи. Мир психологи. 2006. № 2. С. 224-234.

Хільковець О.

Науковий керівник - Олексюк В. Р.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО - ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ – ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.

Навчання у вищому навчальному закладі для сучасної молоді є одним із найважливіших періодів життєдіяльності, особистісного зростання та становлення як фахівця. Адаптація до змінених соціальних умов та нової навчальної діяльності є нагальною потребою для кожного студента-першокурсника.

Студентський вік – це етап формування самосвідомості й власного світогляду, прийняття відповідальних рішень, людської близькості, коли цінності дружби, любові є першорядними. Крім того, даний вік характеризується як період набуття досвіду самостійних рішень, в якому створюються оптимальні суб'єктивні умови для формування навичок самоосвітньої діяльності, а також реальних життєвих планів, які виникають в результаті чіткого підпорядкування цілей.

Відповідно до важливості навчання сучасної молоді, підготовки їх до майбутньої професійної діяльності особливо гостро постає питання адаптації першокурсників до даного процесу, що впливає на загальну успішність становлення майбутнього фахівця.

Встановлено, що адаптація студентів-першокурсників до навчально-виховного процесу у ВНЗ є складним багаторівневим процесом пристосування до нових умов діяльності й спілкування, який супроводжується інтеграцією кожного з них з освітнім середовищем, прийняттям цінностей, норм, стандартів поведінки.

Адаптація студентів-першокурсників як процес активного засвоєння існуючих соціально-педагогічних норм, відносин, цінностей мікросоціуму, є етапом і компонентом соціальної адаптації особистості, її соціалізації, впливає на їх перебіг й зумовлює їх ефективність як у конкретних умовах вищого навчального закладу, так і в подальшому розвитку індивіда. Вона зумовлюється всією сукупністю зовнішніх та внутрішніх умов і чинників, які в діяльності кожної окремо взятої особистості можуть мати різну силу впливу, залежно від об'єктивних чи суб'єктивних факторів.

Однак адаптація молоді до навчання у вищому закладі освіти супроводжується не тільки успішним подоланням основних етапів даного процесу, а й певними труднощами, які є визначальними для студентів-першокурсників.

До основних проблем, що викликають ускладнення процесу адаптації студентів-першокурсників, відносяться: *соціальні* та *соціально-психологічні* (зміна соціального оточення; особливості спілкування з новим оточенням; невміння будувати відносини в колективі; нові побутові умови (проживання у гуртожитку та ін.); недостатня психологічна підготовка до самостійного життя, необхідність самостійно приймати рішення; низька самооцінка; невміння вибирати раціональний режим праці та відпочинку); *навчальні* (відсутність навичок самостійної роботи; невміння конспектувати; відсутність вміння контролювати свої знання; прогалини в отриманих (шкільних) знаннях; зростання обсягу та складності навчального матеріалу); *професійні* (нечітка професійна мотивація; нерозуміння важливості та доцільності вивчення деяких дисциплін для формування професійних знань фахівця; сумніви щодо правильного вибору майбутнього фаху; недостатня психологічна готовність до оволодіння обраним фахом).

Подолання зазначених труднощів у кожного першокурсника відбувається індивідуально, тому рівень адаптації залежить від того, наскільки сформовані показники, що сприяють ефективному входженню студента у нове середовище.

Відповідно до вказаних особливостей протікання процесу адаптації студентів-першокурсників до навчання у вищому закладі освіти головним завданням сучасного ВНЗ має бути пошук шляхів такої організації навчально-виховного процесу, який сприятиме оптимізації адаптаційного процесу серед молоді.

Насамперед, для успішної адаптації першокурсників до умов навчання у вищому навчальному закладі необхідно сформувати в них уміння самостійно вчитися; організувати розвивальне середовище, сприятливе для особистісного зростання, надати допомогу та застосувати засоби психолого-педагогічного супроводу студентів на перших порах їх пристосування до змін умов навчання.

Таким чином, адаптація першокурсників до навчально-професійної діяльності в умовах ВНЗ є важливим етапом їх становлення, так само, як і новоутворення цього віку, які є визначальними для подальшої життєдіяльності студентів.

Для вивчення особливостей адаптації студентів до навчання у вищому закладі освіти було організовано емпіричне дослідження, яким було охоплено 32 першокурсники Бережанський агротехнічний інститут. Вік опитуваних склав 17 років. Серед учасників дослідження було 14 хлопців та 18 дівчат.

Для проведення опитування із першокурсниками було обрано такі методики:

а) для безпосереднього вивчення особливостей адаптації студентів до оточуючого середовища на навчальній діяльності у ВНЗ: «Діагностика показників соціально-психологічної адаптації» (К. Роджерс, Р. Даймонд) (Додаток А); «Адаптованість студентів у ВНЗ» (Т.Д. Дубовицька,

А.В. Крилова) (Додаток Б); багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність» (А.Г. Маклаков і С.В. Чермянін) (Додаток В);

б) для характеристики показників, що супроводжують адаптаційний процес: «Самооцінка психічних станів» (за Г. Айзенком) (Додаток Г); «Дослідження здатності до самоуправління» Н. Пейсахова (Додаток Д).

В ході аналізу даних було окреслено загальні результати, характерні для всієї вибірки та окремо вказано дані, властиві для хлопців та дівчат:

1. Відповідно до узагальненої картини даних, отриманих в ході обробки результатів методики К.Роджерса і Р. Даймонда, можна зробити висновок, що близько 31,25% опитуваних мають високий рівень адаптації, 37,5% – середній, і 31,25% – низький. При цьому хлопцям-першокурсникам притаманні високі показники: адаптації, інтернальності, емоційної комфортності, прагнення до домінування, а для дівчат властиве переважання високих рівнів прояву прийняття інших, та середніх рівнів прояву адаптації, інтернальності, самоприйняття, емоційної комфортності, прагнення до домінування.

2. За методикою Т.Д. Дубовицької-А.В. Крилової близько третини студентів-першокурсників мають низьку адаптованість до професійної діяльності (37,5%), і майже половина опитуваних мають низьку адаптованість до навчальної групи (46,85%). Решта показників вказує на високий рівень адаптованості студентів. При цьому хлопці мають однакові прояви адаптованості до групи – як високі, так і низькі (по 50%), і переважаючий високий рівень прояву адаптованості до професійної діяльності (57,2%). Однак результати дівчат є кращими – у них спостерігається високий рівень адаптованості до навчальної групи (55,6%) та адаптованості до навчання (66,6%).

3. За багатомірним опитувальником А.Г. Маклакова-С.В. Чермяніна встановлено, що переважна більшість першокурсників мають високий та середній рівні прояву показників адаптивності (40,65% та 34,35% відповідно), але також є значна частина студентів із низьким рівнем (25%). Порівнюючи отримані результати хлопців та дівчат, помічаємо, що для хлопців частіше притаманний низький рівень прояву адаптивних здібностей, нервово-психічної стабільності, комунікативних особливостей та моральної нормативності (останні два низькі рівні властиві тільки для хлопців).

4. За методикою Г. Айзенка було отримано дані, які свідчать про переважання негативних станів, що перешкоджають успішній адаптації, – тривожності, фрустрації, агресії та ригідності. Високий рівень прояву тривожності, агресивності, фрустрації та ригідності притаманний для 31,25% опитуваних студентів. Середній рівень спостерігається у 37,5% респондентів, а низький рівень характерний для 31,25%. При цьому у хлопців спостерігаються низькі показники тривожності, але високі показники агресивності та ригідності, а у дівчат – висока тривожність, але низька агресивність та ригідність.

5. За методикою Н.М. Пейсахова встановлено, що переважаючими є показники низького (31,25%), середнього (25%), нижче середнього (21,85%) рівнів. Також серед опитуваних є 15,65% студентів, які мають вищий за середній рівень здатності самоуправління, і 6,25%, хто мають високий рівень. Крім того з'ясовано, що дівчата мають кращі здатності до самоуправління, що позитивно впливають на успішність адаптації до умов професійної діяльності та сприяють загальному розвитку особистості студентів.

Внаслідок узагальнення всіх результатів опитування першокурсників було встановлено, що переважна більшість учасників дослідження мають середній рівень адаптації до навчання у ВНЗ (37,5%), високий рівень притаманний для 31,25%, але також є значна група студентів із низьким рівнем досліджуваного показника (31,25%).

Отримані результати вказують на потребу проведення психологічних заходів із студентами для підвищення їх здатності до адаптації до нової діяльності та нових умов навчання і середовища, а також на потребу приділення більшої уваги психолога до проблеми адаптації першокурсників до нових умов проживання і навчання студентів, які тільки вступили до ВНЗ.

Зважаючи на результати проведеного дослідження, необхідність активізації процесу адаптації стає очевидною. Отримані результати свідчать, що організаційна психолого-педагогічна робота, яка традиційно проводиться зі студентами-першокурсниками і містить цикл інформаційних та виховних заходів, є недостатньою для подолання труднощів адаптаційного періоду. Значна частина студентів потребує адресної допомоги, з урахуванням їхніх індивідуальних вимог та загальних тенденцій перебігу процесу адаптації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексєєва Т. В. Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Т. В. Алексєєва; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2004. – 20 с.
 2. Бабатіна С. І. Психологія управління адаптацією студентів-першокурсників до нових умов навчання / С. І. Бабатіна, Л. В. Змієвська // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2009. – Вип. 1. – С. 322-328.
 3. Балакірева О. М. Методологічні підходи до дослідження соціалізації молодого покоління / О. М. Балакірева // Матеріали засідання секції «Соціологія молоді» міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку соціології на сучасному етапі (теоретичні і методичні питання)» / Інститут соціології АН України, Укр. НДІ проблем молоді. – К., 2003. – С. 14.
 4. Балл Г. А. Понятие адаптации и его значение для психологии личности / Г. А. Балл // Вопросы психологии. – 1989. – №1. – С. 92-100.
 5. Богинская Ю. В. Психолого-педагогические особенности студентов с ограниченными возможностями жизнедеятельности / Ю. В. Богинская // Проблемы сучасної педагогічної освіти. – Ялта: б. в., 2009. – Вип. 24. – С. 14-23.
- Бойко Г. В. Адаптація студентів-першокурсників до вищого навчального закладу / Г. В. Бойко, І. В. Ротарева // Соціальна перспектива і регіональний розвиток. – 2007. – Випуск 2. – С. 82-86.

Пшик С.

Науковий керівник – доц. Свідерська Г. М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ У СТУДЕНТСЬКОМУ ВІЦІ

У статті розглянуті результати емпіричного дослідження психологічних особливостей розвитку перфекціонізму у студентів.

Ключові слова: перфекціонізм, види перфекціонізму, студентський вік.

Постановка проблеми. Останніми роками у зарубіжній та вітчизняній психологічній науці з'являється все більше наукових публікацій, присвячених проблемі перфекціонізму особистості. Цей феномен є досить цікавим з точки зору філософії, соціології та психології [3]. Основний доробок у дослідженні перфекціонізму належить зарубіжним ученим (Д. Барнс, С. Блатт, Р. Фрост, П. Х'юїтт, Г. Флетт, Д. Хамачек, Д. Боучер, Л. Девідсон, Р. Слейні, Л. Террі-Шорт, Р. Оуенс, П. Слейд). Також ця тема висвітлювалася у роботах українських (І. Гуляс, Л. Данилевич, О. Лоза, Г. Чепурна) та російських (Н. Гаранян, С. Степанов, І. Грачова, С. Єніколопов, Є. Соколова, П. Циганкова, А. Холмогорова, Т. Юдеєва, В. Ясная) науковців [4; 5].

Вчені П. Х'юїт і Г. Флетт, які присвятили найбільше праць цьому феномену, розглядають перфекціонізм як прагнення бути досконалим, бездоганим у всьому. Перфекціонізм, на їх думку, визначає величину особистих стандартів індивідів, незалежно від здатності досягти їх. За допомогою розробленого ними опитувальника - Багатовимірної шкали перфекціонізму, вони започаткували дослідження перфекціонізму й виокремили такі його складові, як орієнтований на себе, орієнтований на інших та соціально приписаний перфекціонізм [2].

Перфекціонізм, орієнтований на себе, передбачає існування високих стандартів, постійного самооцінювання й цензурування власної поведінки, а також виражений мотив прагнення до досконалості, який варіюється за інтенсивністю у різних людей. Надмірність прояву такого перфекціонізму може стимулювати схильність до постійного самодослідження, самозвинувачення, яке робить неможливим прийняття власних вад, недоликів і невдач.

Перфекціонізм, орієнтований на інших, включає нереалістичні стандарти для значущих людей з близького оточення, очікування людської довершеності й постійне оцінювання інших.

Соціально приписаний перфекціонізм заснований на переконанні у тому, що люди у своїх нереалістичних очікуваннях схильні занадто суворо оцінювати індивіда й тиснути на нього з метою примусити бути більш досконалим. Поряд з тим індивід переконаний у власній неспроможності догодити іншим [2, с.73].